

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗАПОБИГАННЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

OSNOVNI NAPRYAMKI ZAPOBIGANNYA KORUPTSII IN UKRAINE

А. В. Микитчик

Mykytchuk A. V.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права, Національна академія внутрішніх справ

На сьогоднішній день тема корупції в Україні в умовах сучасних ринкових відносин і побудови правової держави, безсумнівно, є актуальною. І це не дивно, адже масштаби цього явища досить великі, щоб, нарешті, з повною серйозністю поставитися до виниклої проблеми. Наша країна є однією з найбільш корумпованих країн світу, і її «успіхи» в цьому істотно випереджають досягнення національної економіки, а також входимо до десятки найбільш корумпованих країн світу.

Корупція в сучасній Україні стала системним фактором, що створює негативний вплив на ефективне функціонування державного апарату, суспільства та окремих громадян. Вона визначається значною мірою неефективністю державного управління, особливостями суспільного менталітету, специфікою політичної культури, нерозвиненістю громадських інститутів, покликаних контролювати органи виконавчої влади. Це пояснюється тим, що постійно змінюються соціально-економічні та політичні умови життя суспільства, що оновлює «корупційне поле» соціальних взаємодій, вводячи в нього все нових і нових дійових осіб. Об'єкти і суб'єкти корупційних відносин постійно розширюються. З корупцією стикаються практично всі громадяни, але виявляються і, відповідно, караються лише поодинокі факти, що в підсумку підриває принцип невідворотності покарання.

Оскільки корупція є наслідком загальних проблем держави і суспільства, боротьба з нею не зводиться лише до реалізації вузької антикорупційної програми, а повинна

пронизувати всі програми оновлення держави в цілому.

На основі вивчення закордонного досвіду нами були виокремлені найдієвіше напрямки боротьби з корупцією, а саме:

Чітко розмежувати функції прийняття рішень, реалізації рішень, контролю, надання послуг. Зараз багато адміністративних відомств суміщають виконання цих функцій. Це не тільки знижує ефективність управління, а й сприяє корупції. Введення персональної відповідальності посадових осіб у сфері розпорядження коштами і майном. Зараз у нас, на відміну від більшості інших країн, основна частина подібних рішень приймається колегіально: Адміністраціями або всілякими комісіями. Колективна безвідповідальність чудовий щит для корупції.

Необхідно також введення відкритих конкурсів на державні замовлення і закупівлі. Там, де це неможливо, повинні застосовуватися жорсткі специфікації і стандарти на продукцію та послуги. Зменшення монополії і створення конкуренції у сфері надання державних послуг призведе до зниження можливостей для корупційної діяльності. Ринок корупційних послуг функціонує за законами «економіки дефіциту», тому необхідно всіляко полегшувати доступ громадян до державних послуг.

Бюджетне недофінансування органів виконавчої влади змушує їх створювати позабюджетні фонди, що поповнюються за рахунок відрахувань, пов'язаних, як правило, з виконанням відомством своїх

функцій (платежі, штрафи і т.п.). Позабюджетні фонди контролюються набагато гірше, що сприяє розростанню корупції.

Реформа державної служби є центральною ланкою в комплексі антикорупційних заходів, що мають профілактичний характер. Істотне збільшення грошового утримання державних службовців (що особливо важливо для нижчої та середньої ланок) сприятиме зниженню корупції. Одночасно зі збільшенням грошового утримання і введенням потужної системи соціальних гарантій необхідно позбавлятися від застарілої системи відомчих пілг, пов'язаних з побутом чиновників.

Необхідна також налагодження механізмів проходження служби з урахуванням розмежування юридичного статусу професійних чиновників і «політичних призначенців». Встановлення для керівників в органах виконавчої влади обмежувачих квот на включення в коло своїх підлеглих «політичних призначенців» дає корисний ефект. Присутність в оточенні начальника кар'єрних чиновників, менше залежних від волі цього начальника, зменшує можливість його корупційної поведінки.

Посилення ролі законів у діях чиновників неминує сприяти обмеженню корупції. Для цього можуть знадобитися, зокрема, такі заходи:

- розмежування компетенції і захист компетенції чиновників;
- зменшення сфери дії особистого розсуду;
- встановлення суворого порядку взаємодії чиновників і громадян, при якому громадянам завжди і повністю відомі їх права та обов'язки чиновників;
- введення у ряді важливих випадків карних заходів відповідальності для чиновників за факт порушення закону (не тільки при наявності доказаного протиправного умислу);
- посилення контролю за державними службовцями та відповідальності за ухилення від запропонованої законами поведінки.

Підвищення престижу державної служби необхідно для позбавлення від шкідливого міфу «крадуть всі», що створює додатковий сприятливий фон для поширення корупції. Корисно введення професійних конкурсів на низовому рівні і корпоративних нагород за чесність і професіоналізм на середньому і вищому рівнях бюрократії. Тут можуть бути корисні як державні зусилля, так і активність недержавних організацій.

Перемогти корупцію можна тільки із залученням інститутів громадянського суспільства, оскільки саме воно найбільш захищене в такій перемозі. Це тим більше необхідно в умовах серйозного відчуження суспільства від влади. Залучаючи громадські організації до повноцінного співробітництва при вирішенні проблеми подібного масштабу, держава отримує шанс підвищити довіру громадян, а значить, шанс на досягнення поставлених цілей.

Без залучення громадськості не можна приборкати низову корупцію, оскільки на нижніх рівнях управління корупція малочутлива до владних імпульсів, що йдуть зверху, але може бути потіснена тільки при напорі знизу, зусиллями громадян та інститутів громадянського суспільства.

Тому, реалізуючи програму боротьби з корупцією, влада повинна ефективно залучати до цього широкі громадські кола, в першу чергу підприємницькі, і незалежні засоби масової інформації. Особлива увага повинна бути приділена вихованню правової та громадянської свідомості та отриманню навичок поведінки в демократичному правовому суспільстві, у тому числі навичок антикорупційного поведінки. Перераховані вище заходи загального характеру зачіпають багато сфер державного життя і активності громадянського суспільства.

Підводячи підсумок, варто зауважити, що це основні напрямки антикорупційної політики, які варто розвивати в першу чергу. Важливим є те, що лише одночасна робота за визначеними напрямками призведе до бажаного результату.